

Олександр Васильович Скрипнюк

Національна академія правових наук України
Харків, Україна

Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7052-3729>

Дмитро Олександрович Беззубов

Відділ проблем державного управління та адміністративного права
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7183-5206>

АКСІОМАТИКА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ: КОНЦЕПЦІЯ ПРИКЛАДНОГО ФОРМАЛІЗМУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Анотація. *Стаття присвячена аналізу аксіоматичного методу як сучасного інструменту дослідження й удосконалення адміністративного права. Уперше в українській адміністративно-правовій науці зроблено спробу представити аксіоматичний підхід не лише як абстрактну методологічну модель, а як практичний засіб логічної структуризації норм, принципів і процедур у сфері публічного управління. Автори виходять із того, що адміністративне право, маючи властиву йому інструментальність, процедурність та нормативну ієрархію, є сприятливим середовищем для аксіоматизації. Розкрито теоретичні засади аксіоматики як методу побудови системи знань на основі базових положень (аксіом), з яких логічно виводяться інші норми, правила, процедури. Проаналізовано можливості формалізації ключових категорій адміністративного права – таких як влада, законність, публічність, дискреція, контроль, – на основі припущень, що можуть бути закладені у вигляді аксіом. Розмежовано онтологічні, нормативні та процедурні аксіоми в межах адміністративного правопорядку. У прикладному аспекті аксіоматику використано для побудови моделі адміністративної процедури, що спирається на обмежену кількість логічно несуперечливих припущень. Обґрунтовано, що аксіома пропорційності дії органу влади, аксіома зв'язку публічного інтересу з обґрунтованим рішенням, аксіома процесуального балансу прав учасників можуть утворити базис, із якого формалізовано виводяться загальні правила адміністративного провадження. Стаття демонструє, що аксіоматизація дозволяє: виявляти приховані логічні суперечності в системі норм; формувати ефективні стандарти нормотворення та процедур; підвищити прозорість правозастосування та відповідальність влади. При цьому вказано на ризики надмірної формалізації, які можуть обмежити гнучкість адміністративного права й ігнорувати соціальну складову публічного управління. У висновках обґрунтовується*

перспективний інструмент нормативної інженерії в адміністративному праві тобто побудови внутрішньо несуперечливої, логічно зв'язаної системи публічно-правових норм, що відповідають за реалізацію влади в межах права. Наголошено на доцільності його впровадження на рівні пілотних концепцій адміністративних процедур, цифрових регламентів, законопроектної роботи та антикризового управління в умовах правової невизначеності.

Ключові слова: аксіоматичний метод; адміністративне право; публічне управління; адміністративна процедура; принципи права; формалізація; нормативна система; логічна модель; публічна влада; правова інженерія.

Oleksandr V. Skrypiuk

*National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Kharkiv, Ukraine*

*Koretsky Institute of State and Law
of the National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-7052-3729>*

Dmytro O. Bezzubov

*Department of Public Administration and Administrative Law
Koretsky Institute of State and Law
of the National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-7183-5206>*

AXIOMATICS IN THE ADMINISTRATIVE LAW OF UKRAINE: THE CONCEPT OF APPLIED FORMALISM IN PUBLIC ADMINISTRATION

Abstract. *The article is devoted to the analysis of the axiomatic method as a modern tool for the study and improvement of administrative law. For the first time in Ukrainian administrative and legal science, an attempt has been made to present the axiomatic approach not only as an abstract methodological model, but as a practical means of logical structuring of norms, principles and procedures in the field of public administration. The authors proceed from the fact that administrative law, having its inherent instrumentality, proceduralism and normative hierarchy, is a favorable environment for axiomatization. The theoretical principles of axiomatics as a method of constructing a system of knowledge on the basis of basic provisions (axioms), from which other norms, rules and procedures are logically deduced, are revealed. The possibilities of formalizing key categories of administrative law – such as power, legality, publicity, discretion, control – are analyzed, based on assumptions that can be laid down in the form of axioms. Ontological, normative and procedural axioms within the administrative legal order are distinguished.*

In the applied aspect, axiomatics is used to build a model of administrative procedure, which is based on a limited number of logically consistent assumptions. It is substantiated that the axiom of proportionality of the action of a government body, the axiom of the connection of public interest with a reasoned decision, the axiom of the procedural balance of the rights of participants – can form the basis from which general rules of administrative proceedings are formally derived. The article demonstrates that axiomatization allows: to identify hidden logical contradictions in the system of norms; to form effective standards of norm-setting and procedures; to increase the transparency of law enforcement and the responsibility of the authorities. At the same time, the risks of excessive formalization are indicated, which can limit the flexibility of administrative law and ignore the social component of public administration. The conclusions substantiate a promising tool of normative engineering in administrative law – that is, the construction of an internally consistent, logically connected system of public law norms responsible for the implementation of power within the framework of law. The feasibility of its implementation at the level of pilot concepts of administrative procedures, digital regulations, legislative drafting and anti-crisis management in conditions of legal uncertainty is emphasized.

Key words: *axiomatic method; administrative law; public administration; administrative procedure; principles of law; formalization; normative system; logical model; public authority; legal engineering*

ВСТУП

У сучасній правовій науці дедалі більшої актуальності набувають методологічні пошуки, спрямовані на подолання фрагментарності, суперечливості й логічної незавершеності нормативного матеріалу, особливо у сфері публічного права. Зростання регуляторного навантаження на державу, підвищення складності адміністративних процедур, цифровізація управлінських рішень і вимоги до прозорості діяльності органів влади актуалізують необхідність побудови більш чітких, формалізованих і логічно обґрунтованих моделей адміністративно-правового регулювання. У цьому контексті привертає увагу аксіоматичний метод – метод, запозичений із точних і формалізованих наук, але дедалі частіше апробований у соціогуманітарній царині.

Аксіоматичний метод, який базується на визначенні вихідних (незаперечних або конструктивно обґрунтованих) положень і логічному виведенні з них інших норм, положень чи процедур, в адміністративному праві досі залишався поза системним аналізом. Попри окремі спроби впровадження формалізованих структур у законопроектну роботу або створення уніфікованих адміністративних процедур, ідея аксіоматизації як засобу пізнання та вдосконалення публічного управління не отримала належного теоретичного опрацювання.

У цьому дослідженні адміністративне право розглядається не лише як сукупність нормативних приписів, а як структурована система владних приписів, що реалізуються у формі публічної дії. Саме ця особливість – процедурна, регламентаційна, виконавча – створює передумови для застосування аксіоматичного методу. Адже логічне виведення конкретних приписів із загальних принципів чи аксіом (законності, пропорційності, публічного інтересу, субсидіарності, правової визна-

ченості) дозволяє не лише посилити внутрішню узгодженість правової системи, а й підвищити ефективність управлінського впливу та довіру до публічної влади.

Окрему увагу заслуговує прикладне значення аксіоматичного підходу. Зокрема, у сфері адміністративних процедур можливе визначення низки аксіом, таких як: «кожна публічна дія органу влади повинна бути обґрунтована», «кожен суб'єкт має право знати юридичні підстави дії, що його стосується», «усі учасники провадження мають бути почуті». Із таких базових положень можуть формалізовано виводитись правила врегулювання спорів, форми оскарження, строки дії актів, стандарти обґрунтованості. У результаті постає логічно побудована й внутрішньо стійка нормативна модель, в якій виконавча влада діє за передбачуваним і контрольованим алгоритмом.

Крім того, аксіоматичний підхід має потенціал у цифровізації адміністративного процесу, де вимагається алгоритмізація дій, формування чітких процедурних маршрутів і скорочення впливу людського фактору. Формалізовані аксіоми можуть стати основою не лише юридичного коду, а й кодування правових рішень у системах електронного врядування.

Метою цієї статті є формулювання й обґрунтування концепції прикладного аксіоматизму в адміністративному праві, а також дослідження можливостей і обмежень його застосування в сфері публічного управління, зокрема щодо нормотворення, регламентації адміністративних процедур, контролю за дискрецією органів виконавчої влади. Запропоновано авторське бачення аксіом адміністративного права, а також здійснено аналіз переваг та ризиків формалізації в умовах правової й соціальної невизначеності.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Методологічну основу дослідження становлять елементи логіко-нормативного аналізу, структурного функціоналізму, метод моделювання, системно-юридичний та порівняльно-правовий підходи. У роботі також використано результати філософсько-правової, управлінської й інформатизованої аналітики.

Дана стаття покликана заповнити існуючу прогалину в правовій науці, запропонувавши оригінальну доктрину формалізованого мислення в адміністративному праві, що спирається на аксіоматичну логіку та спрямована на забезпечення якіснішого публічного врядування в умовах демократичної правової держави.

На сучасному етапі розвитку адміністративного права проблеми методології адміністративного права досліджували такі науковці як: В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрийко, Н. О. Армаш, Д. О. Беззубов, О. М. Бандурка, Н. П. Бортник, М. І. Козюбра, В. М. Князев, В. К. Колпаков, З. Р. Кісіль, А. В. Кубасенко, В. І. Луговий, В. Л. Оргинський, О. В. Скрипнюк, Ю. П. Сурмін, Ю. С. Шемчушенко, В. В. Цветков та ін.

Питання використання аксіоматичного методу в правознавстві належить до малодосліджених, проте перспективних напрямів сучасної юридичної науки. Його застосування у вітчизняній правовій думці традиційно обмежувалося загально-

теоретичними, філософсько-правовими чи логіко-методологічними контекстами, без спроб практичного впровадження в конкретні галузі, зокрема адміністративне право.

Ще в 1970–1980-х роках в українській та пізніше в пострадянській науці фіксувалася можливість логіко-дедуктивного моделювання правових систем, зокрема в працях вчених у галузі права, які підкреслювали, що право як система норм може піддаватися логічному моделюванню на основі вихідних постулатів. У новітній українській доктрині методологічну основу таких підходів розробляли М. І. Козюбра, Є. В. Бершеда, які звертали увагу на структуру правової норми як формалізовану конструкцію. Однак аксіоматичний метод як самостійний інструмент осмислення правової реальності залишався поза межами фахового аналізу.

Більш системно ідея аксіоматизації аналізується в працях С. С. Максимова, А. І. Липкіна, О. В. Крижанівського, які вбачають у ній засіб підвищення логічної послідовності правових теорій. Зокрема, О. В. Крижанівський указує на можливість розробки «малої аксіоматичної моделі правопорядку», яка, на його думку, повинна складатися з 5–7 ключових положень, що логічно детермінують правову систему. Подібні підходи залишаються дискусійними, однак свідчать про зростання інтересу до формалізації права як відповідь на виклики нормативної фрагментації.

У межах адміністративного права аксіоматичний метод практично не використовувався. Лише у працях В. Б. Авер'янова простежується опосередкований підхід до формалізації через концепт «нормативної ієрархії адміністративно-правових актів» та «системи публічної влади як логічно впорядкованої структури владних повноважень». При цьому дослідник не вживав термінології «аксіома» чи «аксіоматичний підхід», але його логіка побудови адміністративної моделі цілком відповідає аксіоматичному мисленню.

У сучасному західному правознавстві аксіоматизація активно використовується у *legal informatics*, при формалізації онтологій правових систем, розробці смарт-контрактів, алгоритмізації адміністративних послуг. Особливо відчутним є вплив логіки в дослідженнях Н. Л. А. Hart, Joseph Raz, а також у проєктах *Formal Ontology of Law (FOLaw)*, де аксіоматичні підходи застосовуються до моделювання публічної влади.

Отже, попри обмежену наявність системних досліджень, спостерігається підвищений інтерес до аксіоматичного підходу як способу подолання юридичного хаосу та підвищення внутрішньої структурованості публічного правопорядку, що відкриває перспективу для його застосування в адміністративно-правовій площині.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Аксіоматичний метод, сформований у межах логіки, математики та формалізованих наук, являє собою спосіб побудови системи знань на основі фіксованих ви-

хідних положень (аксіом), з яких виводяться інші твердження через суворо визначені логічні правила. Його сутність полягає у формулюванні невеликого набору базових припущень, що приймаються без доведення (або як необхідна умовність), і дедуктивному конструюванні решти змісту як наслідків із цих припущень.

У правознавстві аксіоматичний метод традиційно сприймається обережно, з огляду на соціальну природу права, його історичну варіативність, ціннісний характер і гнучкість. Водночас дедалі частіше наголошується, що певні елементи правової системи – зокрема, принципи, структурні константи, процесуальні механізми – можуть бути предметом логічної формалізації, що дозволяє забезпечити внутрішню узгодженість правової матерії.

У загальнотеоретичному правознавстві аксіоматичний підхід розглядається як можливість звести правову конструкцію до системи основоположних норм чи правил (аксіом), які можуть бути: а) онтологічними (визначення сутності права, наприклад: «право є міра свободи»); б) нормативними (вихідні вимоги, наприклад, «кожен суб'єкт має право на захист»); в) процедурними (вимоги до способу дії влади, наприклад, «кожне рішення має бути обґрунтованим»).

Застосування аксіоматичного методу в юриспруденції дає низку потенційних переваг: а) підвищення логічної послідовності та відсутності суперечностей у системі норм, б) уніфікація структури нормативних актів, в) побудова моделей правового регулювання, придатних для цифрової трансформації, г) можливість юридичної інженерії, тобто цілеспрямованого проектування норм, які не суперечать аксіоматичній основі.

Умовою ефективного застосування аксіоматичного методу є чітке розмежування між аксіомами (як вихідними правовими припущеннями) та теоретичними похідними (як правилами поведінки, принципами процедур тощо), а також фіксація допустимого рівня абстракції. Надмірна формалізація може призвести до втрати адаптивності правового регулювання, тоді як виважене аксіоматичне підґрунтя сприяє ясності й логічній упорядкованості системи права.

Таким чином, аксіоматичний метод у правовій науці може бути застосований як інструмент виявлення логічної структури нормативної системи, підвищення прозорості нормотворення та розвитку концепції права як упорядкованої публічної системи.

Адміністративне право за своєю природою є однією з найбільш процедурно зорієнтованих і нормативно насичених галузей національного публічного права. Його предмет охоплює відносини, що виникають у процесі реалізації виконавчої влади, а також ті, які пов'язані з наданням адміністративних послуг, здійсненням контролю, застосуванням примусу та відповідальності. У цьому контексті адміністративне право виступає не лише як галузь норм, а як система впорядкованих моделей державної дії, що ґрунтуються на принципах, алгоритмах і процедурній передбачуваності.

Саме ця інструментальність та логічна структурованість адміністративного права створює сприятливі передумови для застосування аксіоматичного методу.

По-перше, адміністративно-правове регулювання завжди оперує певною ієрархією норм – від Конституції до індивідуальних адміністративних актів – і тому вимагає визначення аксіоматичних підстав для збереження логічної несуперечності. По-друге, адміністративне право опирається на фіксовані процедурні стандарти, які часто можна виразити у вигляді формалізованих аксіом, що забезпечують єдність адміністративної практики.

На відміну від інших галузей адміністративне право діє в режимі публічного владного впливу, де значна частина правових рішень ухвалюється в умовах дискреції. Саме тут виникає потреба в обмеженні такої дискреції через чітко визначені логіко-правові припущення. Так, принципи пропорційності, належного урядування, обґрунтованості владного рішення – всі вони можуть бути розглянуті як первинні аксіоми, на яких базується побудова конкретних норм.

Крім того, система адміністративного права характеризується високою повторюваністю рішень, уніфікованістю форм реагування (припис, дозвіл, заборона, примус), що наближає її до алгоритмізованих моделей. Цей аспект особливо актуальний у зв'язку з цифровізацією публічного управління, коли акти, дії, провадження мають бути подані в термінах, придатних для перетворення на машинну (комп'ютерну) логіку – саме аксіоматичні структури здатні забезпечити таку формалізацію.

Таким чином, адміністративне право – завдяки своїй владно-процедурній, логічно впорядкованій та нормативно-послідовній природі – є найбільш відповідною сферою для апробації аксіоматичного методу. Це відкриває перспективу формування нової моделі адміністративно-правового регулювання, в основі якої лежить не емпірична правозастосовна практика, а логічно виведена система нормативних припущень, що гарантує передбачуваність, стабільність і прозорість публічної влади.

Аксіоматизація в адміністративному праві передбачає виявлення та формулювання таких базових положень (аксіом), які не потребують доказу в межах обраної нормативної системи, але з яких логічно випливають принципи, правила та процедури владної дії. Аксіоми не є нормами в традиційному сенсі – це засадничі припущення, що виражають граничні рамки адміністративно-правового мислення та структуризації публічної влади.

Аксіоматичний метод в адміністративному праві – це логіко-структурний метод юридичного аналізу і нормотворення, який полягає у формулюванні системи базових нормативних припущень (аксіом), що безпосередньо не доводяться, але приймаються як фундаментальні істини, з яких логічно виводяться норми, правила, принципи й процедури публічного управління, з метою забезпечення внутрішньої несуперечності, структурної цілісності та передбачуваності діяльності органів виконавчої влади.

«Адміністративне право не може існувати у вигляді хаотичної сукупності норм – воно має бути внутрішньо впорядкованою системою, що ґрунтується на загальних засадах, ієрархії актів та єдності владної компетенції» [1, с. 82].

Ця позиція прямо узгоджується з ідеєю аксіоматизації: логічне впорядкування правового матеріалу навколо загальних, фундаментальних припущень (аксіом).

У процесі системного аналізу адміністративного права можна виокремити щонайменше п'ять базових аксіом, що здатні лягти в основу логічно виведеної нормативної моделі публічного управління:

Аксіома законності публічної влади *«будь-яке владне рішення, дія чи бездіяльність є юридично допустимими лише за наявності належної правової підстави, встановленої законом»*. Це аксіома передбачає, що держава не може діяти довільно: навіть ініціатива чи дискреція мають нормативне джерело.

Аксіома обґрунтованості владного рішення: *кожне адміністративне рішення має бути мотивованим, логічно пов'язаним із установленими обставинами та узгодженим із метою правового регулювання*. Вона визначає необхідність причинно-наслідкового зв'язку між підставами й результатом адміністративної дії.

Аксіома публічності адміністративного процесу: *діяльність органів виконавчої влади має здійснюватися у відкритий, доступний та прозорий спосіб, що забезпечує підзвітність і участь заінтересованих осіб*. Це аксіома не лише процедурна – вона конститує принцип публічності як норму мислення виконавчої влади.

Аксіома пропорційності адміністративного втручання: *заходи, що вживаються органами публічної влади, не повинні перевищувати межі необхідного для досягнення правомірної мети*. Ця аксіома обмежує владну активність принципом юридичної економії.

Аксіома доступу до адміністративного захисту: *кожна особа має право на ефективний адміністративний захист своїх прав і законних інтересів – як у процедурі, так і через оскарження*. Ця аксіома забезпечує горизонталь правового забезпечення юридичної безпеки.

У сукупності ці аксіоми можуть утворити ядро логічної моделі адміністративного права, з якої виводяться галузеві принципи, стандарти адміністративної процедури, межі дискреції, обов'язки суб'єктів владних повноважень. Аксіоматичний підхід дозволяє перевірити узгодженість нових законопроектів або управлінських моделей із базовими припущеннями системи.

Таким чином, постановка аксіом у адміністративному праві є не суто теоретичним завданням, а інструментом юридичної інженерії, який дозволяє логічно структурувати простір публічної влади та забезпечити нормативну визначеність у межах демократичного правопорядку.

Адміністративна процедура є основною формою реалізації повноважень органів виконавчої влади. Її природа – процедурно-нормативна: вона передбачає фіксовану послідовність дій, регламентовану правом, спрямовану на досягнення публічного результату з урахуванням інтересів особи та держави. Саме ця структурованість робить адміністративну процедуру оптимальним об'єктом аксіоматизації в межах прикладного адміністративного права.

«Формалізована і водночас динамічна система публічної влади можлива лише тоді, коли її структура базується на стабільних вихідних положеннях, які є не предметом політичної кон'юнктури, а нормативною гарантією правового порядку» [2].

В. В. Цветков фактично описує нормативний аналог аксіом – «стабільні вихідні положення» – як ядро публічного адміністрування [3, с. 61].

Застосування аксіоматичного підходу до адміністративної процедури передбачає виокремлення основоположних припущень, з яких логічно виводяться її етапи, правила, форми взаємодії й юридичні наслідки. Такий підхід забезпечує логічну несуперечність процедур, підвищує їхню формалізовану зрозумілість, а також створює передумови для автоматизації управлінських процесів.

Аксіоматичний метод визначає просту логіку побудови системи адміністративного права, а саме примат суспільного інтересу, що передбачає прийняття рішень органами виконавчої влади з урахуванням балансу між публічним і приватним інтересом. За своєю правовою природою аксіоматичний метод в адміністративному праві визначає соціоцентризм як фундамент побудови суспільних відносин [7].

Прикладом аксіоматичної моделі адміністративної процедури може бути така конструкція: «аксіома належного процесу: кожна адміністративна дія повинна бути вчинена на підставі закону, в обґрунтованій формі, з урахуванням процесуальних прав заінтересованої особи»; «аксіома слухання: жодне обтяжливе рішення щодо особи не може бути прийняте без надання їй можливості бути почутою»; «аксіома фіксації результату: кожна адміністративна процедура повинна завершуватись оформленням результату в правовій формі, що підлягає перевірці»; «аксіома доступу до перегляду: кожна особа має право на перегляд адміністративного рішення вищим органом або судом».

Ці аксіоми виводять запропоновану нами логічну схему: «Ініціювання → Сповіщення → Слухання → Оцінка доказів → Рішення → Оскарження → Реалізація», де кожен етап підтверджується нормативною або процедурною підставою. Процедура з формального боку перетворюється на впорядкований алгоритм, зручний для впровадження як у практичній діяльності, так і в цифровому середовищі (електронне врядування, адміністративні платформи, smart-регламенти).

Втім аксіоматизація має свої межі. По-перше, не всі ситуації в адміністративному праві є типовими – існує величезна кількість виняткових чи кризових кейсів, де суворі формалізація непридатна. По-друге, аксіоматичний підхід може ігнорувати соціальний контекст, гнучкість і необхідність індивідуалізованого підходу в публічному управлінні. По-третє, є ризик надмірної технократизації адміністративної практики, коли законність ототожнюється з дотриманням процедури без оцінки змісту рішення.

«Для побудови цілісної правової системи необхідне не лише нормативне наповнення, а й логіка, яка дає змогу співвідносити її елементи й уникати протиріч. Ідея правової системності має виходити з припущень, що не суперечать ані здоровому глузду, ані духу права» [4].

Ця думка відповідає підходу, де аксіоми – це й є такі логічні припущення, що дають цілісність і передбачуваність правовій системі.

Отже, аксіоматизація адміністративних процедур є дієвим інструментом підвищення правової визначеності та логічної прозорості, проте вона потребує збалансованого поєднання з принципом доцільності, гнучкості й соціальної адекватності правозастосування. Її застосування виправдане там, де важлива повторюваність, стандартизація, цифрова реалізація – але не як універсальна заміна традиційного правового мислення.

Аксіоматичний метод є частиною ширшого процесу формалізації правової матерії, що передбачає її логічне структурування, стандартизацію й операціоналізацію. У галузі адміністративного права формалізація має подвійний ефект: з одного боку, вона сприяє підвищенню юридичної визначеності, передбачуваності управлінських рішень та публічної відповідальності; з іншого – несе потенційні ризики надмірної схематизації й втрати зв'язку з реальними потребами суб'єктів адміністративного провадження.

До ключових переваг формалізації, що реалізується через аксіоматичний метод, можна віднести: а) посилення логічної цілісності системи. Завдяки формалізації усуваються нормативні суперечності, дублювання, прогалини, що особливо важливо в умовах множинності джерел адміністративного права (закони, підзаконні акти, регламенти, інструкції); б) стандартизація адміністративної діяльності. Єдиний підхід до процедур, правил, етапів ухвалення рішень забезпечує справедливість, рівність та зменшення корупційних ризиків; в) придатність до цифрового врядування. Формалізована процедура є базою для автоматизованого прийняття рішень, функціонування електронних реєстрів, адміністративних платформ; д) посилення підзвітності та контролю. Якщо адміністративні рішення випливають із чітко визначених аксіом і процедур, то їх легше оцінювати за критеріями законності й обґрунтованості.

Однак формалізація в адміністративному праві не є панацеєю. Існує низка ризиків, які повинні враховуватися при застосуванні аксіоматичного методу:

1) ризик догматизації права. Формалізація може перетворитися на формалізм – механічне застосування процедур без урахування матеріального змісту або людського фактору;

2) втрати індивідуального підходу. Адміністративні справи часто мають унікальний соціальний, економічний або гуманітарний контекст, який не вкладається в жорстку схему аксіом;

3) зміщення акцентів у бік процедурної «правильності», навіть коли результат порушує принцип справедливості або суперечить духу права;

4) складність у практичному застосуванні. Формалізована модель вимагає високої методологічної культури, обізнаності посадовців, наявності цифрових інструментів і нормативної стабільності.

Отже, аксіоматичний підхід до адміністративного права має безперечну цінність як інструмент упорядкування й логічного конструювання публічного регу-

лювання, однак його ефективність залежить від контексту, балансу між формою та змістом, а також від здатності публічної влади зберігати гнучкість у правозастосуванні без втрати правової ясності.

Формалізація не має підміняти право, фактично вона покликана його уточнювати, логічно структурувати та робити придатним до відповідального застосування в складному світі публічного управління.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє сформулювати низку теоретичних і практичних висновків, що підтверджують доцільність і перспективність застосування аксіоматичного методу в адміністративному праві як окремого напрямку правової методології.

По-перше, аксіоматичний метод – це не лише логіко-формальний підхід, притаманний природничим або математичним наукам, а й ефективний інструмент юридичного моделювання, придатний для використання в галузях публічного права, насамперед – у адміністративному. Його суть полягає у виявленні основоположних нормативних припущень, з яких логічно виводяться принципи, правила, процедурні вимоги та механізми юридичної відповідальності.

По-друге, адміністративне право за своєю природою є відкритим до аксіоматизації: воно функціонує на основі нормативної ієрархії, структурованих процедур, регламентованих форм взаємодії публічної влади з особою. Саме тому формалізація через аксіоми дозволяє зробити цю систему внутрішньо послідовною, логічно обґрунтованою та придатною до цифрового втілення.

По-третє, у межах дослідження запропоновано п'ять базових аксіом адміністративного права: законності, обґрунтованості, публічності, пропорційності та доступу до захисту. Вони здатні лягти в основу логічно виведеної моделі адміністративної процедури, яка не лише забезпечує передбачуваність управлінських рішень, а й підвищує довіру до публічної влади.

По-четверте, аксіоматизація адміністративно-правових процедур відкриває шлях до стандартизації та цифровізації публічного управління. Вона дозволяє створювати юридично коректні алгоритми дій, автоматизовані регламенти, формалізовані шаблони адміністративних рішень. Разом із тим вона не є універсальним рецептом і повинна застосовуватись обмежено – там, де потрібна повторюваність, сталість і контрольованість правового процесу.

По-п'яте, формалізація адміністративного права не позбавлена ризиків: догматизація, втрата індивідуального підходу, відрив від соціального контексту. Саме тому аксіоматичний підхід повинен поєднуватися з принципами гуманізму, розумності, справедливості та гнучкості, що становлять сутність сучасного демократичного врядування.

У підсумку, аксіоматичний метод у адміністративному праві – це інструмент юридичної інженерії, який дозволяє переосмислити архітектоніку норм, посилю-

ти логічну якість законодавства, покращити публічну адміністрацію та сформу-вати нову парадигму правового порядку, засновану на точності, відкритості та від-повідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (гол.). Київ : Юрид. думка, 2004. Т. 1. Загал. част. 591 с.
- [2] Козюбра М. І. Проблеми методології правової науки. *Право України*. 1997. № 5. С. 3–7.
- [3] Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Ін-Юре, 2002. 668 с.
- [4] Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи / кол. авт. ; наук. кер. В. В. Цветков. Київ : Оріяни, 1998. 364 с.
- [5] Курінний Є. В. Предмет і об'єкт адміністративного права України: характеристика категорій в умовах системного реформування : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Київ : НАВС України, 2004. 38 с.
- [6] Євроатлантичний вектор України: національна доповідь / ред. кол. : С. І. Пирожков, І. О. Кресіна, А. І. Кудряченко, Ю. С. Шемшученко, О. В. Скрипнюк та ін. Київ : НАН України, 2019. 328 с.
- [7] Беззубов Д. О. Соціоцентризм як методологія оновлення доктрини адміністративного права. *Ерліхівський журнал*. № 13. 2025. С. 11–19. URL: <https://doi.org/10.32782/ehrlchsjournal-2025-13.02>

REFERENCES

- [1] *Administrative Law of Ukraine. Academic course in 2 vols.* (2004). In V. B. Averyanov (Ed). Kyiv: Jury. Dumka, 1. [in Ukrainian]
- [2] Kozyubra, M. I. (1997). Problems of methodology of legal science. *Law of Ukraine*, 5, 3–7. [in Ukrainian]
- [3] *Executive power and administrative law.* (2002). In V. B. Averyanov (Ed). Kyiv: In-Yure. [in Ukrainian]
- [4] *Reforming public administration in Ukraine: problems and prospects.* (1998). In V. V. Tsvetkov (Ed.). Kyiv: Oriyany. [in Ukrainian]
- [5] Kurinny, E. V. (2004). *Subject and object of administrative law of Ukraine: characteristics of categories in the context of systemic reform* (Doctoral thesis, National Academy of Internal Affairs of Ukraine).
- [6] Euro-Atlantic vector of Ukraine: national report. (2019). In Pyrozhkov, S. I., Kresina, I. O., Kudryachenko, A. I., Shemshuchenko, Yu.S., Skrypnyuk, O. V. et al. (Eds.). Kyiv: National Academy of Sciences of Ukraine. in Ukrainian]
- [7] Bezzubov, D. O. (2025). Sociocentrism as a methodology for updating the doctrine of administrative law. *Erlikhovsky journal*, 13, 11–19. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/ehrlchsjournal-2025-13.02>

Олександр Васильович Скрипнюк

Доктор юридичних наук, професор
Дійсний член (академік) НАПрН України
Віцепрезидент НАПрН України
Національна академія правових наук України
61024, вул. Григорія Сковороди, 70, Харків, Україна
email: o.v.skrypniuk@gmail.com

Директор

Інститут держави і права імені В. М. Корецького
Національної академії наук України
01001, вул. Трьохсвятительська, 4, Київ, Україна

Oleksandr V. Skrypniuk

Doctor of Law, Professor
Full Member (Academician) of the NALS of Ukraine
Vice President of the NALS of Ukraine
National Academy of Legal Sciences of Ukraine
61024, 70 Hryhoriia Skovorody St., Kharkiv, Ukraine

Director

Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine
01001, 4 Tryokhsviatitelska St., Kyiv, Ukraine
email: o.v.skrypniuk@gmail.com

Дмитро Олександрович Беззубов

Доктор юридичних наук, професор
Відділ проблем державного управління та адміністративного права
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України
02000, вулиця Трьохсвятительська, 4В, Київ, Україна
email: dbezzubov@ukr.net

Dmytro O. Bezzubov

Doctor of Law, Professor
Department of Public Administration and Administrative Law
V. M. Koretsky Institute of State and Law of
National Academy of Science of Ukraine
02000, 4 Tryokhsviatitelska St., Kyiv, Ukraine
email: dbezzubov@ukr.net

Рекомендоване цитування: Скрипнюк О. В., Беззубов Д. О. Аксиоматика в адміністративному праві України: концепція прикладного формалізму в публічному управлінні. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2026. Т. 33. № 1. С. 166–179. <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2026-33-1-166>

Suggested Citation: Skrypniuk, O. V., & Bezzubov, D. O. (2026). Axiomatics in the Administrative Law of Ukraine: the Concept of Applied Formalism in Public Administration. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 33(1), 166–179. <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2026-33-1-166>

Дата першого надходження статті до видання: 05.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.02.2026

Дата публікації (оприлюднення): 31.03.2026